

Ještě jednou k teorii výstavby ozbrojených sil

*Uveřejněno v prosincovém čísle 6/1993 časopisu ARMOR.
Zkráceno, redakčně upraveno.*

V nedávné historii došlo k několika převratným událostem, které znamenaly významné změny v řízení ze strany Ministerstva obrany. Poslední z převratných událostí bylo *nové vydání předpisu FM 100-5 Operace, a to v červnu 1993.*

Současné okolnosti se značně liší od nedávných. Neexistuje jediná, zřejmá, monolitická hrozba, proti níž by bylo možno budovat strukturu ozbrojených sil. Ozbrojené síly dnes musejí být připraveny pro prakticky každé použití, od války velkého rozmachu, přes protipovstalecké akce a udržování míru, až po místní pomoc při katastrofách. Významný vliv mají národohospodářské zřetele. Moderní technologie jako digitalizace bojiště, „chytrá“ munice, odolnost vojsk, zbraňové systémy s omezenými demaskujícími příznaky (stealth) a jiné jsou velmi slibné a musí jich být plně využito.

Některé z podmínek, z nichž musejí vycházet naše úvahy jsou:

- jaká struktura ozbrojených sil nejlépe splní potřeby státu?
- co je nutno ponechat?
- co je nutno vyloučit?
- jaká rizika musíme přijmout?
- co očekáváme od svých ozbrojených sil?

■ **Vedení boje je klíčové.** V dobách velkých změn, zvláště když je tolik v sázce, je účelné začít posouzením některých základních pravd, které je nutno respektovat:

● ozbrojené síly existují proto, aby plnily mnoho funkcí, avšak základním důvodem jejich existence je bojovat a zvítězit ve válkách, které vede stát. Vojenská síla je prostředkem, jímž národ ovlivňuje chování na mezinárodním poli. Může uskutěčňovat odvetu, trestat nebo demonstrovat svou připravenost a vůli k tomu. Může obnovovat pořádek, poskytovat humanitární pomoc a pomoc při katastrofách, reagovat na ohrožení. To všechno však je okrajové - vedení boje je hlavní. Bojová výkonnost je jediným platným měřítkem.

● V bitvách se bojuje a polní tažení se vedou k vynucení rozhodnutí. Když se stát rozhodne k vedení vojenské akce a zasadí svoje vojenské síly do boje, činí tak s plným očekáváním, že protivníkovi bude vnuceno naše rozhodnutí. Bojové operace budou trvat až do dosažení rozhodnutí.

● K vynucení rozhodnutí je nutno porazit vojenské síly nepřítele. Dokud má prostředky pro pokračování v boji a dostatečnou volnost jednání k jejich používání, nelze očekávat, že se vzdá.

● K porážce nepřátelských vojenských sil je nutno zmocnit se terénu a udržet ho. Vlastní síly musejí buď zničit síly nepřátelské, nebo nepřítele ovládnout tak dokonale, že nebude mít jinou možnost než kapitulovat.

Historie je plná příkladů, které tyto základní pravdy potvrzují. Posledním z nich je operace Pouštní bouře.

■ **Důležité možnosti.** Avšak které vlastnosti a možnosti jsou požadovány zvláště vzhledem ke skutečnostem 21. století? Co má národ očekávat od svých ozbrojených sil? Jaká kombinace nejlépe splní potřeby národa? Co si můžeme dovolit? Co by mělo určovat naše priority?

Za prvé, naše vojska musí být schopna vynutit si rozhodnutí. Jestliže pozemní vojska koneckonců rozhodují o vítězství nebo porážce, pak musejí být pozemní vojska základem, na němž stát buduje svou obranu a podle něhož hodnotí svou bezpečnost. Letecké a námořní síly jsou důležité pro vyváženou strategii národní obrany a mohou dosahovat výjimečných výkonů, avšak letectvo a námořnictvo nemohou samy o sobě dosáhnout rozhodnutí.

Za druhé, naše ozbrojené síly musejí být dnes schopny dosáhnout rychle rozhodného vítězství. Národ má vysoké požadavky: rychlé vítězství při minimálních ztrátách na životech. To vyžaduje zasazení bojové síly, která má převahu a která může zcela ovládnout protivníka.

■ **Bojová síla** může být abstraktně vyjádřena jako funkce tří primárních činitelů: ničivosti, schopnosti přežít a pružnosti. Ozbrojené síly, které překonají protivníka svou ničivostí (ability to kill), přičemž se zároveň chrání proti nepřátelským zbraňovým systémům, získávají závažnou výhodu, ovšem za předpokladu, že jsou schopny vést útočné akce.

● **Ničivost.** Převahy ničivosti se dosahuje mnoha prostředky. Některé z těchto prostředků je možno hodnotit pojmy účinnosti zbraňových systémů. Zjišťování, rozpoznávání, zachycování a ničení cílů jsou důležité na všech stupních od jednotlivého střelce až po armádní sbor. Na taktickém stupni (ostatně stejně jako na všech stupních) má výhodu převahy to vojsko, které může překonat schopnost protivníka zjistit jeho přítomnost, které může spolehlivě zjistit nepřátelské síly, ostřelovat je jako prvé a spolehlivě je zničit v dálce přesahující dosah nepřátelských zbraní.

● **Schopnost přežít.** Podstatou boje pozemního vojska je koneckonců navázat dotyk s nepřítelem a zničit ho. Čím vyšší je schopnost přežití vojska, tím je toto vojsko schopnější vést boj a dosáhnout zničení nepřítele při přijatelné úrovni rizika. Vojska se chrání tak, že se předně snaží vyhnout se zjištění, potom vyhnout se tomu, aby na ně byly zamířeny nepřátelské zbraňové systémy, aby byla zasažena nepřátelskými zbraněmi a že zachovají svou sílu po zasažení nepřátelskými palbami. Vojsko, které může dosáhnout této relativní výhody oproti nepříтели, což znamená určitou míru nezranitelnosti, bude mít zajisté převahu.

● **Pružnost.** Pojem pružnosti zahrnuje oblasti taktické a operační mobility, „tempa“ a bojového velení. Relativní převaha ve schopnosti získávat průzkumové údaje o nepříтели, rychle hodnotit jejich význam a možnost využití, okamžitě přemě-

nit analýzu v rozhodné jednání, vydávat snadno pochopitelné a přesné dílčí rozkazy a plnit tyto rozkazy se zřetelem k zámyslu velitele je to, o co se snaží všechny armády na světě.

Avšak samotná pouhá síla nezajišťuje rychlé a rozhodné vítězství. Existují jiné činitele, které buď zvyšují, nebo zmenšují bojovou sílu každého vojska vedoucího bojové operace. Patří k nim:

- **Odolná síla.** Jakmile byl zahájen útok, musí být veden neustále až ke svému nevyhnutelnému konci. Zasazené síly musejí být schopny vést nepřetržité operace, musejí mít patřičné vlastní technické a týlové zabezpečení pro dlouhodobé vedení operací, které nesmí zpomalovat nedostatek dopravních prostředků, munice, pohonných hmot nebo potravin.

- **Schopnost působit** za každého počasí a v každém klimatu. Kolísajícímu nepříteli nesmí být poskytován žádný čas k přeskupení, žádná příležitost k odpočinku, žádná možnost doplnění zásob, žádná naděje, že bude mít čas k přemýšlení anebo plánování. Ve válce není stanovena pracovní doba. V boji se akce nikdy nepřerušují v důsledku temnoty nebo nepříznivých povětrnostních podmínek.

- **Spolehlivost.** Velitelé všech stupňů si musejí být jisti spolehlivostí své výzbroje a techniky. Každý kus výzbroje a techniky na bojišti musí správně fungovat, i když se může zdát být nedůležitý, protože v opačném případě by mohly být ztraceny životy. Radiostanice musejí umožňovat spojení. Zbraně musejí střílet. Vozidla musejí jezdit.

K výše uvedeným imperativům je možno doplnit další tři vlastnosti, které jsou dnes naléhavě nutné: strategická pohyblivost, hospodárnost a všestrannost.

- **Strategická pohyblivost.** Pojem přemísťování sil nabyl velkého významu, protože síly Spojených států odcházejí ze zámořských základů. Schopnost rozvínutí znamená moc; bojové síly musejí být schopny vstoupit do boje ať je to kdekoli: v opačném případě mají jen velmi omezenou hodnotu.

- **Hospodárnost.** Existují meze toho, co si stát může dovolit, a to jak z finančního hlediska, tak z hlediska potenciální ceny konfliktu měřené výší utrpených ztrát. Schopnost přežít vojsk napomáhá snížit ztráty na přijatelnou míru. Avšak vysoké ceny moderních zbraní způsobují, že finanční zřetele jsou rozhodující při každém posuzování vojenských priorit státu.

- **Všestrannost.** Spojené státy přijaly státní vojenskou strategii, která je založena na koncepci přemísťování vojenských sil. Spojené státy musejí vzít na vědomí, že jejich ozbrojené síly musejí plnit úkoly v rozmezí od zcela tradičních až po nejméně obvyklé - od boje vedeného s vysokou intenzitou (potenciálně s použitím jaderných, chemických a biologických zbraní), až po konflikty nízké intenzity, protipovstalecké operace, udržování míru, humanitární pomoc a pomoc při katastrofách (neválečné operace). Ozbrojené síly musejí být připraveny k působení v každém prostředí, v poušti nebo v džungli, v horách nebo v rovinách, ve městech nebo na venkově, v osídlených nebo liduprázdných oblastech, v tropech nebo v polárních krajích. Musejí být připraveny bojovat v rámci koalice nebo samostatně.

■ **Možnosti volby.** To vše klade vysoké nároky na bojové síly. Jaké možnosti zde mají ozbrojené síly? Možností je mnoho, avšak jestliže se omezíme na pozemní druhy vojsk, které dobývají terén, počet se sníží na několik málo. Pro účely srovnávání je vhodné posuzovat každý druh vojsk na relativně stejných organizačních stupních; stupeň praporu dobře poslouží k tomuto účelu.

Základní možnosti jsou: prapory pro speciální operace, lehké pěší prapory, vzdušné výsadkové prapory, pěší prapory přepravované vzduchem, mechanizované pěší prapory, tankové prapory, lehké obrněné prapory a prapory námořní pěchoty. Každý typ praporu má jedinečné možnosti a charakteristiky. Jako celek poskytují státu velmi rozmanité vojenské možnosti, které je nutno posoudit, když se uvažuje o vojenské akci. Každý z nich má důležitou úlohu při vojenských úkolech jakéhokoli druhu, od neválečných operací až po konflikt vysoké intenzity. Avšak který typ (nebo které typy) nejlépe splňuje výše uvedené požadavky: Který optimálně představuje důležité vlastnosti ničivosti, schopnosti přežít, pružnosti, odolné síly, schopnosti působit za každého počasí a v každém klimatu, spolehlivosti, strategické pohyblivosti, hospodárnosti a všestrannosti?

● **Ničivost.** Měřeno účinností zbraňových systémů, na začátku seznamu jsou útočné vrtulníky, tanky a bojová vozidla pěchoty. Všechny mají osvědčenou schopnost zjišťovat, rozpoznávat a ničit cíle na dálku větší než srovnatelné nepřátelské zbraňové systémy. Všechny mohou účinně působit s využitím podpůrné nepřímé palby polního dělostřelectva a raketometů. Optimální jsou: letectvo, tankové vojsko, mechanizovaná pěchota, lehké obrněné prapory.

● **Schopnost přežít.** Mechanizované vševojskové síly, zvláště tankové vojsko, jsou schopny přežít tam, kde jiné nikoli. Žádný jiný druh vojsk nemůže odolat náročným podmínkám moderního boje. Pěchota bez vozidel (lehká pěchota, vzdušné výsadkové a vzduchem přepravované pěší jednotky), síly pro speciální operace a letectvo jsou zranitelné dělostřeleckou palbou. Tanky, i když jsou poškozeny, mají redundantní systémy, které jim umožňují pokračovat v plnění úkolu s plnou účinností. Tank je také nejlépe chráněným prostředkem na jaderném, biologickém a chemickém bojišti. Obyvatelstvo požaduje, aby jeho ozbrojené síly zvítězily ve válkách rychle při minimálních ztrátách, a proto má ochranná schopnost tanku velký význam. Optimální jsou: tankové vojsko, lehké obrněné prapory, mechanizovaná pěchota, letectvo.

● **Pružnost.** Vysoká taktická a operační pohyblivost jsou charakteristikami letectva a moderních vševojskových sil. Vzduchem přepravovaná pěchota má vyšší mobilitu, avšak ztrácí ji po sesednutí z dopravních vrtulníků. V oblasti velení a řízení je digitalizace bojiště velmi slibná a mezivozidlový informační systém začíná být realitou. Optimální jsou: letectvo, tankové vojsko, lehké obrněné prapory, mechanizovaná pěchota.

● **Odolná síla.** Pouze obrněné síly jsou určeny ke dlouhotrvajícím operacím a mají vlastní možnosti technického a týlového zabezpečení zařazené do pohyblivých prvků na stupni praporu. Prapory námořní pěchoty jsou organizačně vybaveny jen minimálním zabezpečením; jejich zvláštností je násilné zahájení operace,

kteří umožní pozemnímu vojsku následovat rychle za nimi a pokračovat v boji tak dlouho, jak bude nutno. Lehká pěchota nemá vlastní dopravní prostředky, a proto je značně závislá na zabezpečovacích týlových jednotkách, které ji zásobují a přepravují. Pro letectvo, tankové vojsko a veškerou pěchotu se noc mění v den při nepatrném snížení bojové účinnosti; tank a bojový vrtulník jsou v noci dokonce účinnější. Avšak pouze tank může udržovat nepřetržitý dotyk a pokračovat v útoku. Vrtulník musí dotyk často přerušovat, aby doplnil munici a pohonné hmoty a pro odpočinek osádky. Optimální jsou: tankové vojsko, lehké obrněné prapory a mechanizovaná pěchota.

● **Schopnost působit** za každého počasí a v každém klimatu. Obrněné síly nejsou ovlivňovány počasím a klimatem. Totéž nelze tvrdit o vrtulnících, výsadkových jednotkách anebo o vzduchem přepravovaných silách, které často nemohou působit pro silné větry nebo špatnou viditelnost. Optimální jsou: tankové vojsko, lehké obrněné prapory a lehká pěchota.

● **Spolehlivost.** Veškeré pozemní bojové síly vykazují výjimečnou spolehlivost: Byly doby, kdy byla bojová připravenost tankových a mechanizovaných jednotek sporná, avšak nyní tomu tak není. Optimální jsou: veškerá pěchota, tankové vojsko, lehké obrněné prapory.

● **Strategická pohyblivost.** Nejvyšší důležitost má zahajování boje v rámci strategie přemístování sil. Nejpohyblivější jsou vzdušné výsadkové prapory a prapory lehké pěchoty jsou stejně pohotové. Námořní pěchota může reagovat téměř tak rychle a je schopna umístit obojživelné síly prakticky kamkoli na světě na krátkou výzvu. Mechanizované vševojskové síly, ačkoli jsou přepravitelné vzduchem, vyžadují příliš mnoho strategických leteckých dopravních prostředků, které prakticky nelze přidělit, a musejí být přepravovány po moři. Vrtulníky jsou přepravitelné vzduchem, avšak vyžadují značnou dobu přípravy. Optimální jsou: speciální síly, výsadková pěchota, námořní pěchota, lehká pěchota.

● **Hospodárnost.** Tato kategorie je snadná..., ale je tomu skutečně tak? Z čistě finančního hlediska není nic lepšího než lehká pěchota, když jde o to vyzbrojit a doplnit bojové prapory. Avšak při posuzování z hlediska bojové síly již není věc tak jednoduchá. Pouze čtyři procenta personálu pozemního vojska jsou zařazena u tankového vojska a lehkých obrněných praporů, avšak tankové vojsko vytváří přes 40 procent pozemní bojové síly pozemního vojska. Z hlediska materiálních nákladů postačí porovnat cenu bojového vrtulníku a tanku. Optimální jsou: speciální síly, veškerá pěchota, tankové vojsko a lehké obrněné prapory.

● **Všestrannost.** Až dosud jsme organizovali a zaváděli síly se speciálními schopnostmi (například speciální síly, vzdušné výsadkové síly, vzduchem přepravitelné síly) a zapomínali jsme, že byly vytvářeny k plnění speciálních potřeb. Každá z nich má jedinečnou vojenskou způsobilost sloužící jejímu specifickému určení. Avšak jejich jedinečnost omezuje použitelnost ve spektru vojenských konfliktů. Každá z nich může právem požadovat výsadní postavení v určité vojenské způsobilosti, avšak žádná z nich nemůže požadovat výsadní postavení

v určitém terénu, na určitém válčišti nebo v určitém druhu vedení války. Tradiční konvenční síly (lehká pěchota, mechanizovaná pěchota, tankové vojsko a lehké obrněné útvary) vybudované pro více méně specializované určení, mají mnohem větší užitečnost v celém spektru: Nikdo nepochybuje o hodnotě mechanizovaných sil v konfliktu vysoké intenzity, avšak existuje tendence opomíjet jejich hodnotu na jiných bojištích. Optimální jsou: mechanizovaná pěchota, lehké obrněné prapory, tankové vojsko.

■ **Návrat k východisku.** Argumenty se vždy musejí týkat bojové síly. Zasazení bojové síly, která má převahu, je americkým způsobem vedení války. Tento princip předpokládá úplné ovládnutí tří dimenzí bojového prostoru: země, moře a vzduchu. Skutečnosti války jsou často v naprostém protikladu ke skutečnostem míru. Schopný velitel se nesnaží použít přesně dostačující množství prostředků, nýbrž se snaží použít přebytek prostředků. Vojenská síla, která právě postačuje k zaujetí postavení, utrpí těžké ztráty; síla, která má velkou převahu nad nepřítelem, splní svůj úkol bez vážných ztrát na životech vlastních vojáků. Znovu: bojová výkonnost je jediným platným měřítkem.

Pojem „přemístění sil“ představuje velký problém pro vojenské strategické plánovače. Převládající bojová síla, kterou má stát k dispozici, je téměř ztělesněna těmi druhy vojsk, jejichž přemístění je nejobtížnější. Naopak, nejsnáze přemístitelné síly jsou ty, které poskytují minimální množství bojové síly. Jednoduše lze shrnout: buď můžeme velmi rychle rozvinout zranitelné síly tam, kde jsou zapotřebí, nebo můžeme namísto nich rozvinout mohutnou sílu, což trvá poněkud déle.

Tajemstvím je „přijít tam jako první s co nejsilnějšími prostředky“. Zvolíme-li „něco menšího“ než mechanizované vševojskové formace, můžeme „tam ovšem být první“, avšak nikoli „s nejsilnějšími prostředky“, dokud nebudou přisunuty mechanizované vševojskové formace. Odpovědí není vyslat lehké síly do ohrožení prostě proto, že je tam můžeme přepravit komerčními letadly; odpovědí je vytvořit a udržovat prostředky k přepravě mechanizovaných vševojskových formací tak, aby tam byly jako prvé vedle lehkých sil. To znamená rozšíření námořní a letecké dopravy, jakož i těžkou brigádu pozemního vojska se všemi prostředky technického a týlového zabezpečení pohotově umístěnou na palubách lodí na moři.

Pro válku neexistuje univerzální prostředek. Každý druh ozbrojených sil a každý druh vojsk přispívá něčím důležitým k obraně státu. Nicméně, mechanizované vševojskové síly jsou základem vojenských sil státu, víceúčelovými silami.

J.N.